

Скляр Ю.Л.

Сумський національний аграрний університет

ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ УГРУПОВАНЬ ФОРМАЦІЇ NUPHARETA LUTEAE В УМОВАХ ГЕТЬМАНСЬКОГО НПП

Гетьманський національний природний парк, площею 23360,1 га, є другою за розміром природоохоронною установою Сумської області. Він розташований в долині річки Ворскла. До парку віднесені ділянки заплави, сама річка, місцями надзаплавні тераси та правий корінний берег річки [1]. Водойми парку є осередком зростання багатьох видів вищих водних рослин [2].

Клас справжньої водної рослинності в Гетьманському НПП представлений 12 формаціями. Найбільш поширеними є фітоценози у яких домінує *Nuphar lutea* (L.) Smith. Формація *Nuphareta luteae* представлена чотирма асоціаціями: *Nupharetum (luteae) ceratophyllosum (demersi)*, *Nupharetum (luteae) hydrocharosum (morsus-ranae)*, *Nupharetum (luteae) nymphaeosum (candidae)*, *Nupharetum (luteae) purum*.

Ценози асоціації *Nupharetum (luteae) ceratophyllosum (demersi)* характерні для місцезростань з товщею води від 5 до 200 см, прозорістю 85–200 см, течією води 0–0,1 м/с, мулистопіщаними, рідше мулистими донними відкладами. Загальне проективне покриття становить 100% (>100%), при проективному покритті *Nuphar lutea* – 30–80%, *Ceratophyllum demersum* L. – 20–85%. В асоціації нараховується 20 видів макрофітів: вільно плаваючі на поверхні води – 3, вільно плаваючі в товщі води – 4, прикріплені занурені – 1, прикріплені з плаваючим листям – 1, повітряно-водні – 11. В окремих ценозах 3–12 видів.

3 групи вільно плаваючих на поверхні води в ценози входять *Spirodela polyrrhiza* (L.) Schleid., *Hydrocharis morsus-ranae* L., *Lemna minor* L. Групу вільно плаваючих в товщі води, крім співдомінанта, представляють *Lemna trisulca* L., *Ceratophyllum submersum* L. Поодинокі тут відмічена *Utricularia vulgaris* L. З прикріплених занурених макрофітів іноді зустрічається лише *Myriophyllum spicatum* L. Група прикріплених рослин з плаваючими листками

представлена лише домінантом. З групи повітряно-водних рослин найчастіше зустрічається *Sagittaria sagittifolia* L. В угруповання також входять: *Alisma plantago-aquatica* L., *Carex riparia* Curtis, *Hippuris lanceolata* Retz., *Mentha aquatic* L., *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud., *Sium latifolium* L., *Sparganium emersum* Rehm., *Sparganium erectum* L., *Typha angustifolia* L.

Ценози асоціації *Nupharetum (luteae) hydrocharosum (morsus-ranae)* характерні для місцезростань з товщею води 10 – 120 см, відсутньою течією, прозорою до дна водою, мулистопіщаними донними відкладами. Загальне проективне покриття становить 80–95%, проективне покриття *Nuphar lutea* – 30–50%, *Hydrocharis morsus-ranae* – 30–55%. В угрупованнях виявлено 11 видів макрофітів всіх екологічних груп: вільно плаваючі на поверхні води – 2, вільно плаваючі в товщі води – 2, прикріплені занурені – 1, прикріплені з плаваючими листками – 2, повітряно-водні – 4. Окремі ценози нараховують від 6 до 8 видів. З вільно плаваючих птолофітів тут окрім співдомінанта зростає *Spirodela polyrrhiza*. З групи вільно плаваючих занурених зустрічаються *Lemna trisulca* та *Ceratophyllum demersum*. З прикріплених занурених макрофітів іноді зустрічається *Myriophyllum spicatum*. З прикріплених птолофітів окрім домінанта виявлена *Nymphaea candida* J. et C. Presl.,. З повітряно-водних рослин в угрупованнях зростають *Typha angustifolia*, *Sparganium erectum*, *Phragmites australis*, *Alisma plantago-aquatica*.

Ценози асоціації *Nupharetum (luteae) nymphaeosum (candidae)* характерні для місцезростань з товщею води 10–200 см, відсутньою течією, прозорістю води 65–180 см, мулистими, мулистопіщаними донними відкладами. Загальне проективне покриття становить 50–90%, проективне покриття *Nuphar lutea* – 25–55%, *Nymphaea candida* – 15–25%. В угрупованнях виявлено 13 видів макрофітів всіх екологічних груп: вільно плаваючі на поверхні води – 3, вільно плаваючі в товщі води – 3, прикріплені занурені – 1, прикріплені з плаваючими листками – 2, повітряно-водні – 4. Окремі ценози нараховують від 9 до 11 видів. З вільно плаваючих птолофітів тут зростають *Spirodela polyrrhiza*, *Hydrocharis morsus-ranae*, *Lemna minor*. З групи вільно плаваючих занурених

зустрічаються *Lemna trisulca*, *Ceratophyllum demersum*. Поодинокі тут відмічені *Utricularia vulgaris*. З прикріплених занурених макрофітів іноді зустрічається лише *Myriophyllum spicatum*. З прикріплених птолофітів зростають тільки *Nuphar lutea* та *Nymphaea candida*. З повітряно-водних рослин виявлені *Sagittaria sagittifolia*, *Sparganium erectum*, *Phragmites australis*.

Ценози асоціації *Nupharetum (luteae) purum* зростають в умовах з товщею води від 10 до 120 см, швидкістю течії 0,05–0,1 м/с, прозорою до дна водою, мулисто-піщаними та мулистими донними відкладами. Загальне проективне покриття складає 75–85%, домінанта 70–80%. В асоціації виявлено вісім видів рослин різних екологічних груп: вільно плаваючі на поверхні води – 3, вільно плаваючі в товщі води – 1, прикріплені занурені – 1, прикріплені з плаваючим листям – 1, повітряно-водні – 2. Окремі ценози нараховують від 5 до 7 видів. З супутніх видів макрофітів, найчастіше представлені вільно плаваючі на поверхні води *Spirodela polyrrhiza*, *Lemna minor*. З даної групи також зустрічається *Hydrocharis morsus-ranae*. Групу вільно плаваючих в товщі води репрезентує *Ceratophyllum demersum*. З прикріплених занурених рослин в ценозах подекуди зустрічається *Myriophyllum spicatum*. З прикріплених рослин з плаваючим листям зростає лише домінант. З повітряно-водних виявлені лише *Sagittaria sagittifolia* та *Sparganium emersum*.

Отже, рослинність формації *Nuphareta luteae* в Гетьманському НПП вирізняється не тільки поширенням на значних площах, а й досить високою флористичною та ценотичною різноманітністю.

Література:

1. Гетьманський НПП [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pzf.eco.gov.ua/гетьманський-нпп.html>
2. Скляр В.Г. Характеристика природних комплексів Гетьманського національного природного парку / В.Г. Скляр, Ю.Л. Скляр, О.О. Гудаков, О.М. Тихонова // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Агрономія і біологія». Випуск 2 (23). – 2012. – С. 13 – 17.